

ואו פרס או עזין מין הדומה לו פשיטא שאסור. עשרי
 יש בו כל ד' סימנים כנ"ל. ואי אפשר לומר שכל ד'
 סימני עומאה מותר ובסימן טהרה אחד יאסר. ועל כרחין
 השני מותר דאי שניהם אסורים לא לכתוב אלא פרס
 לחוד או עזין לחוד. וכיון דעל כרחך השני מותר נשר
 דכתב רחמנא למה לי. דהא השני נמי דכתב נשר מין
 הדומה להדורס אסור דאם הוא דורס על כרחין יש לו
 כל הד' סימנים כנ"ל:

זו ועל כן יתח נמי קושית ראשונה דלמסקנא הוכרח
 הש"ס לומר דמד מינייהו אית בהו סימן חדש
 שאינו בייט עופות ואינטריך לגופי לאוסרו. דאי סימן
 דידו אית בייט עופות. הא מ"מ כיון דסימן דידו
 יתח בעורב הוא דורס. דעורב ומירי אינם דורסין כמו
 שהעלו ההוס' לציל בד"ה כל שיש בו אלבע יתירה. וכיון
 דהוא דורס. איך מין זה דכתב רחמנא ל"ל. לא לכתוב אלא
 המין שיש בו הסימן הישן ולא יהי שני כתובים דאינטריך
 להחיר הבא בשני סימנים כעורב. וילמוד כל הבא בסימן
 אחד לאסור מקריט דייט עופות. ואי דאחא להחיר כל
 הדומה לו בסימנו. יתח דהדומה לו בסימנו והוא דורס
 על כרחין יש בו כל הד' סימני עומאה ואי אפשר להחירו
 אף שיש בו כל סימני עומאה. כיון שאפי' אותו שיש
 בו סימן הישן נלמד ממנו שכל הבא בסימני טהרה
 אחד אסור כ"ש כשאין בו כלום. ואיך הבא בסימן החדש
 מותר דלגופי לא אינטריך דלמד בקריט מייט עופות.
 ולהחיר הדומה לו אי אפשר דהדורס ואינו מהמפורשין
 יש בו כל ד' סימני עומאה. ועי' דאחא שיהי הבא
 בסימן הישן שני כתובים ולא נלמדו בקריט מייט עופות
 ואיך נשר דכתב רחמנא ל"ל:

י' ובוה יתייבב קושית התוס' הראשונה דאכתי
 אינטריך נשר להחיר הבא בסימן שלישי.
 ולהכיל לא קשה מיד. ונאמר דע"כ פרס ועזין חד
 מינייהו אינו דורס דאי חרווייהו דורסין איך נשר דכתב
 רחמנא למה לי אפי' אי כילף מפרס ועזין. דאי אפשר
 ללמוד מהם לאסור בסימן טהרה שאינו בהם. ואיך לא
 ה' באפשרי ללמוד מהם לאסור שאינו דורס וואיך מהו
 דקאמר הש"ס דאי לא כתב נשר הוה ילפינן מפרס
 ועזין ואי דהוה ילפינן לאסור הדורס הא הדורס אף
 אליבא דאחא אסור כנ"ל. דכל הדורס שאינו מפורש יש
 בו נמי שאר סימני עומאה. ועי' דמד מינייהו שאינו
 דורס. ואיך על כרחין הבא בסימן השלישי לבד דורס.
 והרי הוא באחא אסור כנ"ל. ואי אפשר דאחא נשר
 למשריא:

סימן עד

ב"ה אור דיוח ועשיק ר"ח מרחשון תרנ"ד ד"ק

שוכ"ט לכבוד הרב הגר"ה חר"ף ובקי יריו רב לו
 בקש"ת טוה' יעקב מרדכי ג"י האבריק בולגרייא.

ע"ה דבר הלל. אוזות החדשים גדולים משלט ולבנים
 יש בהם אלבע יתירה וקורבנו נקלף כשלנו. ועוד
 כתב כ"ח שמסופק אם נכנסין למים:

הנה אם אין נכנסין למים ודאי זהו שינוי גדול
 ואין לסמוך שהם בר אוזות. אך מה שכתב
 כט"ז להחיר לדעת הרמב"ן והר"ן דכולו לבן מוליך מירי
 ספק פורב. הנה בחי' הר"ן בשם הרמב"ן שאם בא לפניו
 עוף טלו לבן אצפי' שיש בו סימני עורב ממש ה'
 מחירו לסלסל ולא למעשה. והוא ממש כעוף זה שאלכס

יתירה וקורבנו נקלף שהוא סימני טהרה שבעורב. מ"מ
 בנידון דידן שמסתמא חרטומו רחב ויש לו כף רחב כשאר
 בר אוזות נדל"כ ה' כט"ז טהב שינוי זכן שכתבו
 הראשונים שצוף כזה ודאי אינו דורס ויש לו ג' סימני
 טהרה ואינו פורב. ואף שהפוסקים לא סמנו ע"ז לבד
 מ"מ בלירוף שהוא לבן יש להחיר. וגם אין לחוש לשיטת
 רש"י שי"ט עופות יש להם ג' סימני טהרה שכתבו וכולם
 דורסין. אך פדיין יש לחוש לשיטת ר"ח דייט עופות
 אין דורסין ועוד יש להם שני סימני טהרה בגופו. ואיך
 יש לחוש שמא מייט עופות הם. ולריך להצמיק העין
 בסוגיא דנשר העמוקה מני יש מה שאין לי פנאי כלל
 ועוד חזון למועד וועין באבני מז חלק אר"ח. ס' שמ"א
 אות י"ג:

דברי הר"ש ושי"ת הק' אבריהם.

סימן עה

לרב אחד

א' ברבר האוזים אשר הובאו לווארשא ממדינות
 הרחוקים זוכיא ובהם שינים מאוזים
 שלנו. והם אוזים מאוזים שונים. יש מהם מחולקים
 משלנו כמה שזווארס ארוך משלנו. ויש מהם עוד שיש
 בהם גבשושית כרחשם וכות שינוי גדול. ויש מהם עוד
 שמרסומם שחור כעין בר אוזות. ובמקומות ההם חוככים
 אותם. אך אכילתם חינו משום מסורת כלל. כי היא
 חרז שלא ה' בה ישראל מתחלה ומקורב נחשבו בה
 ישראל. וגדונה מה רחמי' ב"י לדה לדרך ומ"מ מנחם
 תלמיד ר"י בן הראשון ו"ל וכל ארץ שהם בני חורה
 והורגלו בה מ"מ ונהנו לאכול עוף שהוא מסופק לו.
 יש לסמוך על מנהגם וקבלתם. עוד שם כל מקום שמקובלים
 במין עוף שהוא טהור אם ראויים לסמוך על קבלתם ס'.
 ובאוזים אלו אין דבר מה שבמקומות שאלכו לא הורגלו
 מ"מ. גם אין ידוע שיש להם מסורת כלל. ולריבין לדון
 אם המסורת שיש לו באוזות שלנו יועיל באוזים אלו:

ב' ונראה דאותם אוזים שאין בהם שינוי הק מה
 שזווארס ארוך משלנו יש להחירם. מהא
 דב"ק (נ"ה). אוזו ואוזו הכר כלאים זה בזה אחת ק' לה
 רבא בר ר' חק מייט אילימא משום דהאי ארוך קוע'
 והאי זוטא קוע' אלא מעתה גמלא פרסא וגמלא טיישא
 דהא אלים קוע' והאי קטן קוע' ה"נ דהוי כלאים זה
 בזה. פירש"י אלים קוע' זוטא עב. והנה למד הש"ס
 מדטארו עב לא חשיב שינוי ה"ה ארוך קוע' לא חשיב
 שינוי. האמנם דארוך קוע' פרש"י קוע' חרטומו. אך
 קריט שנלמד מזה שארוך זוטא לא הוי שינוי. דכיון
 שלמדן מעב לארוך מוואר למרטום. כ"ש שלמדן מעב
 זוטא לארוך זוטא. וכיון דלא הוי כלאים זב"ז ומין אחד
 הוא ממלא מועיל המסורת שיש לו באוזים שלנו לאוזות
 אלו דמין טהור היא. וכי"כ חת"ס (ס' ע"ד) דכיון דאין
 שינוי להחשב כלאים מועיל המסורת מאלו לאלו עיי"ש.
 ואף דבחולין מפורש דבעינן שכן ונדמה. ונדמה לחוד
 אינו מועיל. האי נדמה כהא דתנן ריש כלאים אצפי'
 שדומים זה לזה כלאים זה בזה. היינו שיש קלת דמיון
 מ"מ יש בהם שינוי גדול להחשב כלאים ואינו מין אחד.
 אבל כשאין בהם שינוי להחשב כלאים חשיב מין טהור:

ג' אך כתב שיש בהם עוד שינוי שקולם משונה
 משלנו. היינו שהם הייזריג קלם. ואולי זה שינוי
 גדול להחשב כלאים ולא יועיל המסורת של אוזים אלו:
 אך

האשרות רק בילה ואפרות מעפרא גדיל. אבל דעם
התוס' חולין (ס"ב: בד"ה תרנגולת) שגם בעופות דין
כל יולא מן הטור טור. ואף דתוס' נדה טעמא
יהבו בגיל. ולכאורה כך הם דברי הש"ס תמורה (ל"א.)
באפרות בילה טריפה שמוצתה אימה גדלה לבי משרחא
כי משרחא עפרא בעלמא הוא. יש לחלק דשאני ההם
שאין אפשר לנו לאכור האפרות מחמת האם טריפה בעילה
הבילה שהרי טריפה אינה מתעברת. וע"כ בעתהעברה
מהבילה הייתה כשירה ורק הבילה אסורה דבי נטרפה
מאשר הבילה תמה דרך אמו היא וגופה היא נמצא
האפרות בא מכה כשירה רק שבאנו לאכור משום שגא
מכה בילה שנאסרה משום טריפה וע"ז אנו אופרים
דבילה כשגא ממנה האפרות משרחא. אבל אפרות שגא
מקמאה שקיר תאמר בה יולא מן הטמא מחמת אם
שטילה הבילה וקיא טמאה. וכן יולא מן הטור כשהאם
טורה:

(ח) **ותרע** דאליכ לא נוכל לדון גורם גם בבמה רק
כאם ולא באב. שהולד בא מחמת הש"ז
דכוי כנבילה מושרתה כח"ש התוס' חולין (ס"ד.) ד"ה
שאל ריקמה דש"ז הוי כנבילה מושרתה. וא"כ למה באין
לאכור בבכורות (ו'). הטור מן הטור שבעורו מן הבמה
למ"ד דזו"ג אכור. אלא ודאי מ"מ חשיב גורם כיון שגאב
בעלמו טמא. ה"ג בעופות חשיב זו"ג האם והאב שהולידו
הבילה אף דבילה מושרתה. ונראה דברי תוס' חולין.
ולפי"ז כל המורכבים מותרין אפי' אמויהם מאותם שאין
לשם מבורת ואבותיהם משלנו אפי' למ"ד אין חוששין
לזרע אב. כיון דחד אכור וחד שרי כח"ש תוס' חולין
(נ"ח.) ד"ה מבאן ואילך *):

(ט) **עתה** נשוב לבאר אם גם בעופות אין טמא וטור
העצמין זה מזה. ונאמר דלשיטת התוס'
נדה בגיל יש להוכיח דאין מתעברין זו"ז מהא דמוצאה
נבילה עוף בבית הכלישה. דמפורש בכ"מ דוקא נבילה
עוף טהור מטמא אבל עוף טמא אין לו טמאה כלום.
ומוכח בן מדרבנן נבילה וטריפה לא יאכל לקמאה בה.
מי שאיסורו משום כל תאכל נבילה יא' עוף טמא שאין
איסורו משום כל תאכל נבילה. דאין איסור נבילה חל
על איסור עוף טמא. בן מפורש בחולין (ק'). והנה
א' ימא דבשוק טמא וטור מתעברין ומולידין זה מזה
והולד המורכב משניהם אינו נדון בזו"ג כיון דמשרחא
גביל לשיטת התוס' נדה בגיל באריכות. רק למ"ד חוששין
לזרע אב הוי ל' מקלחו טהור ומקלחו טמא. כמו לענין
מקנות דבבא מבהמה וחי' חייב בחלי מהמות. וכן כתבו
בתוס' ותרש"ב שם (ע"ט:) לענין כסוי חשיב חלי' דם
בהמה וחלי' דם חי'. שהקשו למה מותר לכסותו ביו"ט
יחשך דם בהמה וחי' שנחשבו זה בזה. ונחירו דבין
שיוכל לכסותו בדקירה אחת מותרין וה"נ חשיב חלי' טמא
וחלי' טהור. וא"י נחשבה הא חייל איסור נבילה על
איסור טמא ככלל מינו דחייל על חלי' טהור חייל על
חלי' טמא. וא"כ הרי משכחת נבילה עוף טמא מטמא
בבית הכלישה. ולא מלינו כזאת:

אך

(ד) **אך** כהב כ"מ עוד כי בכפרים לוקחים לחיים אלו
להרכיש עם לחיות שלט. והנה י"ס להביא
ראי' מזה שטורים הם. מש"ס בטורות (ו'). מעדומו
של ריב"ל לשולם אין מתעברת לא טמאה מן הטור
כו' ולא חי' מן בהמה חוץ מר"א ומחלוקתו שהי' אומר
חי' מתעברת מבהמה. ואף דבחי' עם בהמה קיי"ל
כר"א. חי' בטור עם טמא קיי"ל כריב"ל. וכ"כ
הרמב"ם (ק"י' נדה' מא"ס הל' י"ג) חיל' ואין מין טמא
מתעבר ממין טהור כלל. אך ל"ע אם כלל זה גם בטור.
ובח"ס (ס"י ע"ד) מובאר עיקר דעתו שגם בטור י"ס
כלל זה. אך מתקפק קלה:

(ה) **וכדי** לבאר זה נקדים לבאר אם נניח שבעוף
מתעברין ומולידים זה מזה אם הולד מותר
משום זו"ג. דק"ל בע"ז (מ"ט.) הלכה כר' יוסי דאמר
זו"ג מותר. ובפ"ק דבכורות (ו'). מובאר דשהולד בא
מאב טמא ואמו טהורה תליא בזו"ג. ואפי' עכורין מן
טהור ואמוקיהם מין טמא. ומהא דמסקא לן אם
חוששין לזרע אב. לענין זו"ג אין ג"מ כח"ש בתוס'
חולין (ד' כ"ח.) גבי ולף טריפה דמותר משום זו"ג
קאביו אינו טריפה. וכתבו בתוס' אפי' דפסקין דהפיקא
א' חוששין לזרע אב. היינו במילתא דשרי כל חד באפי'
נפשי' ולא שייך זו"ג. אבל הכא דחד אכור וחד שרי
הוי ל' זו"ג עכ"ל. וה"ג בעופות אלו דחד טהור וחד
טמא הו"ל זו"ג אפי' אמו טמאה ואביו טהור דמ"מ גורם
הוי אביו:

(ו) **אך** באמת זה אינו. דחילוק התוס' הג'ל בין פרדה
לענין כלאים דאיסורו מחמת עלמו. וכן לענין
אוחו ואח בנ' דאיסורו מחמת עלמו שקוף בהמה ואכור
לשוחטו עם פנה. וכן כיווי שחיבו מחמת שהיא חי'.
ואין איסורם מחמת המולידים. בזה תליא אם חוששין לזרע
אב חשיב חלי' ממין זה. אבל ולף טריפה איסורו מחמת
שגולגס מטרפה יולא מן האכור. שבעלמות הולד אין
איסור שהרי חי' היא. רק מחמת אמו באה לאכור.
בזה מקריין מחמת זו"ג. וכן בבכורות בעבורו מן הטמא
דיינין בזו"ג. דשם הג'ל היולא מן הטמא טמא מן
הטהור טהור ואף דקאי ההם למ"ד חמור שגולד מן
הפרה מ"מ בחקתה שמרים דומה לאמו מותרין רק האכור
הוא משום המוליד שמואלו מן הטמא דיינין זו"ג. אבל
בעוף דמבאר בקום' נדה (נ:) דאין באפרות משום יולא מן
הטהור ולא משום יולא מן הטמא. ביון דאפרות גדיל
מבילה דשפרא בעלמא הוא כי גביל ועוף טהור החירו
מחמת עלמו שהוא מין טהור. ועוף טמא איסורו מחמת
שהוא מין טמא. לא שייך כלל דין זו"ג. ודינו כמו
לענין אוחו ואח בנ' וכסוי וכלאים. דלמ"ד אין חוששין
לזרע אב חשיב כולו מין אם. אם טמא טמא אם טהור
טהור. ולמ"ד חוששין לשולם חשיב חלי' טמא חלי' טהור:

(ז) **אך** קא דאמריין דזו"ג לא שייך בעופות היא מחמת
דברי תוס' נדה דבעופות לא שייך לא יולא
מן הטור ולא יולא מן הטמא. שקרי האם לא ילדה

(י) הגדה ונראה שזה טעם הרב המגיד (פ"ג מחלי' מא"ס הל' י"א) כפי שפירש דבריו הבית מאיר (י"ד ס"י פ"ו)
דאפרות טהור הולד מבילה טמאה וגעין בהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה טמא ולא דמי
לאפרות הולד מבילת טריפה שמוצתה הו"ל בי גביל שפרא בעלמא שא"י הכא שמינו טמא עיי"ש. והיינו בג'ל הו"ל
הבילה באה מטמאה חשיב יולא מן הטמא כשיטת תוס' חולין הג'ל. והב"מ כתב שם שהר"ן פליג ע"ז והיינו כשיטת
תוס' נדה בג'ל. אך באמת פסקוה דברי הר"ן כפריה דלא בכ"מ עיי"ש. ולא דיבר מזה הר"ן כלל ודברי הרב
המגיד מסייגים ג"כ לתוס' חולין הג'ל:

אד (י) הגה בחולין (דף ע"ט.) בהא דהגולדים מן הסוס ומן החמור מותרין לבוא זה בזה מהו דתימא אחי לך סוס ומשתמש בלד חמור קמ"ל. ופירש"י הא לא אמרינן שאין כאן לך סוס מיוחד ולד חמור מיוחד הלכך אין מוזכרין כאן לדין דהא מכלכל זרשי' ומינא באפי נפש' היא דמקרי והוא מין בפ"ע מעין סוס וחמור עכ"ל. וכ"כ הר"ן שם ליישב הקושיא דמ"ש דמי שחלו עבד וחליו בן חורין דאסור לישא חליו שפחה חל"י ב"ה דאחי לך עבדות ומשתמש בלד חירות. וז"ל י"ל דהתם דאיכא לך עבדות ולד חירות משא אכל הכא אצ"ג דמסוס וחמור אחי אין כאן לך סוס ולד חמור אלא בר"י שנעשית משניהם. ולשיטתם ל"ל הא דקרי לכו מקל"ת שם. הוא בחירות שכולו שם במקל"ת. והא דחייב בחלי מתנות דכיון דכולו ח"י במקל"ת אינו דבין שיטול הכהן טלו והטבח ולא כלום. ויחלקו ביניהם. ולשיטתם אין קושיא כלל דאין כאן חלק שיהי' מותר ויחול עליו איסור נבילה שכולו אסור מחמת לך טומאה שבו:

אד (יא) מדברי התוס' והרשב"א שהקשו אין מכסין דמו ביו"ט יחשב כנתערב דם בהמה ודם ח"י. מבוחר דחשיב ממש חליו כך וחליו כך. וולענין הקושיא ממי שחלו עבד כ"י ל"ל כמ"ש הרשב"א שם ע"י"ש. והוכן חילוקו ל"ל דכלאים בשני מינין תלה רחמנא וכיון דבין הזכר בין הנקיבה יש בו מסוס וחמור חשיב חד מינא. משא"כ איסור ב"ה בשפחה לאו משום חילוק מינין. וע"כ אסור ללד חירות להשתמש בשפחה. ולשיטתם ראיתנו קיימת דא"כ מלינו עוף טמא מטמא בבית הבליעה. וכ"מ דאלו משום חלק טהור שבו לא יטמא רק אם יאכל שני זיתים שיהי' בו כזית מן הטהור וכהא דמדריס (ד' ס"ח.) גבי בעל מינו ג"י כ"מ שגדרה מחרי זיתין. וכהא דתוס' סוכה (ד' ל"ה) גבי מלה של טבל לפי מה דס"ד שילא בו אינו יולא רק אם יאכל כל כך שיהי' בחלק בעלים כזית. ואי חלק טמא שבו ג"כ יטמא חסגי כזית:

אד (יב) אפי' לדעת רש"י ור"ן יקשה לאיסי בן יהודה שאוסר לרכוב על הפרדה משום כלאים ומקרי' דכלאי בגדים דבפ"ע מותר ותערובתם אסור כו' אלמא חשיב ל"י שני מינים ממש מעורבים זה בזה. ולשיטתם ארווח לן הוכחתנו ט"י. דהא תוס' וזבחים (ס"ט.) הקשו עוף קדשים שמת לא יטמא בבית הבליעה דאין איסור נבילה חל על איסור מוקדשין. ומירטו דיש במיט משום כל תאכל נבילה. וא"כ כל עוף טמא יחשב יש במיט משום כל תאכל נבילה היינו מורכב דיש בו חליו מין טמא ויש בו כל תאכל נבילה כג"ל. ולרבנן דלא חשיב להו פרדה כלאים אלמא חד מינא היא מורכב. א"כ מין טמא פס המורכב שני מינים נינהו ולא חשיב יש במיט כו'. אבל לאיסי דחשיב ל"י שני מינים מעורבים זה בזה. חשיב חליו מין טמא ממש. ועוף טמא חשיב חד מינא פס חליו. ויחשב יש במיט כל תאכל נבילה:

יג) מידו כל הוכחה זאת אינו לדעת ר"ת דס"ל טעם בעיקר נהפך היתר להיות איסור. א"כ עוף זה המעורב בו טהור וטמא והא טהור וטמא היו אינו מיט ויש בו טעם טמא נהפך טלו להיות איסור ולא חייל איסור נבילה. מיהו אכן קיי"ל דלא כר"ת כמבואר בא"ח (ס"י ר"ח) בתערובת אינו חייב בבהמ"ז אלא א"כ אכל כזית דגן. וכ"כ הפמ"ג בא"ח בפתיחה

כוללת דקיי"ל כהרשב"ד והרשב"א דלא אמרינן נהפך וא"כ הוכחתנו קיימת: (ע' בהשמועות).

אד (יד) לדעת תוס' חולין והרב המגיד המורכב מותר משום זוז"ג והז"ל עוף טהור גמור אין רא"י כלל מנבילת עוף טהור. אך מ"מ יש ללמוד מזה. העוף המורכב ממין שידוע שהוא עוף טהור וממין שאין לו מסורת ממין טהור. ולשיטת תוס' חולין מותר משום זוז"ג ולשיטת תוס' גדה הא מוכח דאין טמא וטהור מתעבדים זה מזה. ונחברר שגם העוף שאין לו מסורת היא מין טהור. אך שיהי' כל המין שאין לו מסורת נחרת ע"י כך אי אפשר. דשמא כחוס' חולין והרב המגיד ואין רא"י מנבילת עוף טמא ושפיר יש לומר שבצוף מתעבדים זה מזה:

אד (טו) מאחר שבמ"ס (ס"י ע"ד) מבואר שצ"ק דעתו שגם בצוף אין מתעבדים טהור מטמא בינים לגדל אפרוחים כי אף שתימאם הזכר לא יגרע משפחה מארעא מ"מ אותם הבינים לא יליתו לגדל אפרוחים. ואם אולי יש לפקפק דילמא לא אמר ריב"ל אלא בבהמה כו' עכ"ד. מבואר שצ"ק דעתו שגם בצוף כן רק שיש חשש פקפוק:

טז) ונ"ב להסיר חשש הזה מלשון ריב"ל עצמו לעולם אינה מתעברת לא טמאה מן הטהור ולא טהורה מן הטמא ולא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה. ויש להחזיק להם בחילוק בין טמא וטהור קרא האם בלשון נקיבה טמאה והאב בלשון זכר טמא כמשפט. ואלו בחילוק דק וגם קרא שניהם בלשון נקיבה דקה גסה. והי' לו לומר ג"כ אין דקה מתעברת מן הגס ולא גסה מן הדק. כי שיך לשון זכר גם בזה. כהא דאלו טריפות דרוסת הק' בצוף הדק והגס בצוף הגס. וע"י בתוס' זבחים (ע'.) ד"ה אבל:

יז) ונראה דהנה כלל בהמה אף הזכר נקרא בלשון נקיבה ולהיפך כלל עוף אף הנקיבה בלשון זכר ומקרא מלא הוא מן הבהמה אשר לא טהורה היה שנים איש ואשתו. הנה גם הזכר בלשון נקיבה כי שם בהמה לשון נקיבה. וכן זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה חיל לבי וגו' הנה שנכללו הזכרים בלשון נקיבה זאת הבהמה. ובעוף שם עוף הכל לשון זכר כל עוף טהור תאכלו. ובפרשת נח כל עוף למיניהו ומכל הבהמה למיניה. משורש דעוף לשון זכר ובהמה לשון נקיבה. ובמשנה (חולין קל"ח.) עוף טמא רובץ על ביני טיף טהור עוף טהור רובץ על ביני עוף טמא פטור מלשלת. והא ע"כ מיירי בצוף נקיבה. דזכר אפי' טהור על ביני עוף טהור פטור. ואף למה דמוקי לה (בדף ק"ח.) בקורא. היינו בקורא נקיבה כמו שפירש"י שם דקורא זכר הא חכמים פוטרינן. וע"כ מחגי' בנקיבה. ואעפ"כ נקרא בלשון המשנה בלשון זכר. עוף טהור רובץ בלשון זכר. עוף טמא רובץ בלשון זכר. והיינו משום שמדבר משם עוף נקרא הכל בלשון זכר כי עוף לשון זכר:

יח) ופ"י האמור מיושב שא"א לריב"ל למקט רק בלשון טמאה מטהור כו' שאם הי' מדבר בלשון טמאה מטהורה הי' קאי על בהמה לבד. דעוף הא נקרא הכל בלשון זכר. וכן אם הי' מדבר בלשון טמא מטהור. הי' קאי על עוף לבד. דבהמה הא הכל בלשון נקיבה. ע"כ נקט טמאה מטהור. ופירושו נקיבה טמאה מזכר טהור. בין בהמה בין עוף. אך כשבא לגסה ודקה. דבעוף באמת מתעבר דקה מינסה. כדאיחא בזבחים

(כב) ולפנין מה שכתב כ"ח דאפי' אותם עופות
טמאים ולא כתיב בהו למיניהו יש להם
מינים דומים להם. פי' מי' ר"ן ריש שמעאל דנשר סוף
ד"ה אף כל כיוצא בו מפורש להיפך. אך לכ"ד אין
כ"ח בזה:

דברי הר"ש הק' אברהם.

סימן ע

כ"ה יום ה' ויקהל תרס"ה: דפיק פה סאבאטשוב.

בבזר הרב הגאון הספורס יגע וטעא כרי סרד
בעוסק העין הישר סוה"ר בן ציון נ"י אביד
דקק בי"ס.

(א) דנה בהיותו באטוואלק ביקש ממני כו' ברין
הלאבאנדאווע אוות' כו' וזאת אשר השכתי
על תשובתו. בספרו (ס"י ענף א') האריך כ"ח להקשות על
הרמ"א דבג' סימנים בטופו גם אריה ממיר כו'. והנה
הכר"פ כתב ג"כ להחיר בשלשה סמנים בטופו ומתקומו
כו'. ואריה קאי באווי שלא הי' לו ג' סמנים רק בלרוק
סימן אינו דורס. אבל אווים שלנו יש להם ג' סמנים
בטופס. וע"כ החר הווילדע ענטפן היינו ווילדע בר אווים.
והוא פלא שגם אווים ובר אווים שלנו אין להם זפק.
ובע"כ ל"ל שגם הוא ז"ל לא הי' בקי באוויים ולי"ע:

(ב) ענף ב' החר הא' כתב מהא דב"ק (ד' נ"ה).
דאף דזה ארוך קושי' וזה זוטא קושי' מ"מ
הי' מין אחד לענין כלאים וה"כ הי' מין אחד ומועיל
המסורה מאוויים שלנו על אווים אלו. אלה הם דברי
החת"ס (יו"ד ס"י ע"ד) שפי' כן דברי הגמרא בג"ל
דארוך וקלר לא תשיב שינוי ומועיל המסורה מאוויים
סחם על אווים הכר וגם הכר טהור ולא הי' כלאים.
אבל להמסקנא י"ל הבר טמא דלא כהנאון וטהר' מווינא
שהביא הג"ל יע"ש. אך לא נחבאר שם רק בשינוי ארוך
וקלר לבד. לא כן אווים אלו שיש בהם גם שינוי
דמטוטרט וגודלם וקולם משונה:

(ג) ומ"ש מהר"ן שאפי' אין לו אותם סימנים פמש
ש"ס בעורב מ"מ מין עורב הוא. הרי דאף
ש"ס ביניהם הפרש גדול אעפ"כ מין עורב הי' עכפ"ד.
תמחי על דברים אלו. דר"ן לא אמר אלא דמ"מ יוכל
להיות מין עורב. אבל לא שיהי' ראוי ממעט הדעות
שהוא מינו. ומפורש בגמ' שכן ונדמה קאמרינן. ומ"מ
בנדמה לבד אין ראוי שיהיה מינו. וכן אף מיני אי'
שנמזרת וטולן מין אי'. היינו ג"כ שהם מין אי'. או
בשביל שהוא שכן ונדמה או בשביל שהי' דוע ששחם
אי'. ע"כ אף ש"ס הפרש טולן מין אי'. אבל
לאבאנדאווע נענו מנין יודעין שהיא מין אוו'. ומליט
בגמרא תרגומו לאבאנדאווע ולא מחליטין שהיא מין תרגומו
סחם ושיהי' טהור:

(ד) ואשר הביא ראוי ממה שמדוונים זה עם זה.
דאליכ המכיר כ"ד עופות טמאין וזאת
מין ויודע שאינו מהם הא' איפשר שמורכב הוא ויש לו
דמות אחר וטמא. אלא ודאי שזה אינו מלי כלל שידונו
מין בשאינו מינו. עכפ"ד. טוודאי אינו מלי שילך אל
שאינו מינו והרי לרי"א שכן לבד מהני להחשב מינו.
ולקבץ ודאי מודים ולא שנים לשטן עם אינו מינו
וידונו

בזבחים (כוף פ' תפלת העוף) בעי ר' ירמ' ערף עו
ועל החלל במקום עגלה ערופה מהו אווין ומרגוולין
טעמא מאי דמינא דעופות נינהו אבל עו לא מינא דעגלה
הוא. ופירש"י לא מינא דעגלה הוא שזו מין גסה וזו
מין דקה. ובתוס' אף דאווין ומרגוולין לא מינא
דחורים ובני יונה ומטהרין. לא דמי דהא עגלה כהמה
גסה ועו כהמה דקה. אבל בעופות לא שייך למימר מין
גסה ודקה אפי' דמלינו בלשון משנה עוף הגס ועוף
הדק ע"ל. הנה דבעוף גם ודק הוא מין אחד ודאי
מתעברים זה מזה. ע"כ כשמדבר ריב"ל מנסה ודקה
שיכל אח' ידיו ולא קאמר גסה מדק. דא"כ הי' גם עוף
בכלל. ובאמת עוף אינו בכלל זה כנ"ל. ע"כ קאמר
בלשון גסה ודקה הכל בלשון נקיבה. ואין בכלל רק
כהמה שנקרא הכל בלשון נקיבה:

(ה) ודנה מזה ראוי ברורה שגם בעוף אין טהור
מתעבר מטמא. דאליכ למה שינה ריב"ל
ושנה טמא מטמא ונתן בזה מכשול לטעות. לומר שגם
עוף בכלל. בלשון זה הא' פרושו נקיבה טמאה מזכר
טהור ויכול לכלול בזה עוף. ואם הי' שונה טמאה מטמאה
בידאי לא הי' בכלל בזה עוף. אלא ודאי באמת גם
בעוף אינו מתעבר טהור מטמא. ונוסח זה דטמאה
מטהור גסה מדקה גם הרמב"ן בהלכותיו כתבו בלשון זה.
ואמנם כי הראש' נקט טמאה מטמאה. לא דק המעתיק
בלשני' ונקט דומיא דדקה וגסה. אך ברמב"ן א"א
דלא דק דא"כ גם עליו קשה למה שינה בלשון בין
טמאה גסה. וגם בראש' מולין (פ' אומו ואח' בנז) נקט
טמאה מטמא טהור מטמאה. ונראה בעליל שהוא שגגה
המעתיק וטמא שבידינו בגמ' מדוקדק. ומוכת מלשון
ריב"ל שגם בעוף אין מתעברים זה מזה:

(ו) נשוב לכ"ד שכתב כ"ח כי נקט בכפרים מהם
להרביעם עם האוויים הלא הם שוים יותר
מכפלים מאוויים שלנו עכ"ד. ואם באמת כן הוא
שמתעברים זה מזה ומולידים ב"ים ומגדלים אפרוחים
יהי' ראוי שכולם כשרים. והלא בעגדוים לא נוכל לחשוב
עליהם ש"ס מסורה שהם טמאים. כי מאין נדע מסורה
עליהם כי מה שאין אוכלים אין ראוי וכל שאין מסורה
להיחר אין אוכלין. והבי' (ס"י פ"ד) בשם תשובת הראש'
ז"ל אבל בעוף המקובל מחכמי ישראל שהוא טמא כו'.
נראה שאין פירושו שאין אוכלין לבד קבלה ממס' נאו
שראו שביטלו קידושין שהפדים הי' אנשים שאכלו אווים
אלו וזלזל זה מה שאין אוכלין לבד אין זה מסורה
טומאה. וכן כתב הרשב"א בטה"כ הארוך בענין עופות
שאוכלין אותם במקלט מקומות במכירתם ובמקלט מקומות
אין אוכלין אותם סומכין על אותם מקומות שפשו החרין
שכיון שאוכלין אותם ודאי קבלו מסורה מאבותיהם שהוא
טהור ואין מביאין ראוי ממקומות שאין אוכלין אותם
שמגיעת אכילתן אין ראוי על איסורן אלא שלא קיבלו
מסורה בהחרין מאבותיהם ע"כ. לכן נראה לי שאם
ידוע שמתעברים זה מזה ומולידים ב"ים ומגדלים אפרוחים
אין לפקפק על החרין:

(ז) ובענין אווים אלו שאמרו משמי. מעשה שהי'
כך הי' שהגידו לי משם ר' זנוויל מווארשא
שהחר אותם שגויים מתחת גודל לווארס לבד. אמרתי
שיפה החר מתחת ש"ס ב"ק הג"ל. אח"כ דיבר עמי
מהר"י הכהן מווארשא ואמרתי לו ג"כ כנ"ל. וכעת
שכתב כ"ח ד"ש שינוי ג"כ בקולם אין לו להחיר רק
מתחת עורב זה מזה שכתב כ"ח: